

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ

До 90-річчя з дня народження
видатного патофізіолога, вченого,
педагога, професора
Руслана Федоровича Макулькіна

Руслан Федорович Макулькін народився 31 грудня 1931 року в місті Полоцьк (Білорусь) у родині військового. У 1949 році закінчив середню школу і вступив до лікувального факультету Одеського медичного інституту імені М. І. Пирогова, який закінчив з відзнакою у 1955 році.

З перших днів навчання в медичному інституті Руслан Федорович привернув до себе увагу власною непересічністю, цілеспрямованістю, серйозним ставленням до занять та громадською активністю. Його навчання було підпорядковане одній меті — здобуттю професії лікаря. Зі студентських часів Руслан Федорович Макулькін брав активну участь у науковій діяльності інституту. Він займався у студентському науковому гуртку на кафедрі факультетської хірургії, якою завідував професор Михайло Павлович Соколовський.

У студентські роки виявилися неординарні хірургічні здібності Р. Ф. Макулькіна, проте

після закінчення медичного інституту він вступив до аспірантури при кафедрі нормальної фізіології. Його науковим керівником став завідувач кафедри, видатний фізіолог, професор Пилип Миколайович Серков.

Під час навчання в аспірантурі Руслан Федорович Макулькін засвоїв найскладніші нейрохірургічні експериментальні методики, вивчав механізми роботи мозку за допомогою електроенцефалографії. Його науковий інтерес стосувався вивчення механізмів функціонування деаферентованого мозку, а також динаміки кіркових і кірково-таламічних взаємовідношень при глибокому аферентному «недовантаженні» мозку в умовах його нейрональної ізоляції. Сфера інтересів ученого включала дослідження компенсаторних механізмів порушених функцій мозку після гемісферектомії.

На підставі цих досліджень були обґрунтовані висновки про білатеральне представництво в корі мозку рецептор-

них та ефекторних функцій, а також про дублювання формування дуг різноманітних умовних рефлексів у обох півкулях мозку та фіксацію в них життєво важливої інформації. Ще одним напрямом діяльності Р. Ф. Макулькіна у той період було вивчення нейрофізіологічних механізмів гальмування різних орієнтованих рефлексів. У той час аспірантом спільно з науковим керівником були отримані пріоритетні дані щодо ролі аферентної імпульсації у формуванні основного ритму електрокортикограми з використанням мезенцефалічних пересічень стовбура мозку

В 1958 році після закінчення аспірантури Руслан Федорович Макулькін працював асистентом кафедри нормальної фізіології. 1962 року він захищає кандидатську дисертацію «О роли афферентной импульсации в формировании ритмов электрокортикограммы», після чого 1965 року обирається за конкурсом на посаду доцента тієї ж кафедри.

У робочому кабінеті. Тут побачили світ чимало плідних ідей

У той період відбувається становлення Р. Ф. Макулькіна як педагога. Його яскраві лекції, що вражають своєю дивовижною логікою та глибиною, нікого не залишали байдужими, захоплюючи різноманітну аудиторію — студентів, лікарів, колег. Багато поколінь студентів, відомих фахівців у різних галузях медицини, згадують цей унікальний феномен «лекцій Макулькіна».

За згадкою колег і друзів, Руслан Федорович ніколи не дозволяв собі лекцій-експромтів — кожну лекцію, навіть при повторному викладанні іншому потоку студентів, він збагачував новітніми науковими даними, новою постановкою підходу до розв'язання конкретної проблеми. Лекції молодого педагога вирізняла характерна риса: при їхньому викладанні лектор нібито думав уголос, розмірковував про нові положення разом із зацікавленою аудиторією, залучаючи студентів до глибин творчого процесу та дозволяючи їм осягати ази медичної фундаментальної науки.

Він, як актор, повною мірою використовував переконливість живого слова, яке справ-

ляло на слухачів незабутнє і запам'ятовуване на все життя настільки сильне враження, що для багатьох студентів виявилось вирішальним у виборі подальшої професії або зумовленні тематики наукових досліджень. Він дійсно хвилювався перед кожною лекцією, перед кожною публічною доповіддю: за цим ховалося побоювання розв'язати поставлене завдання не на рівні вищої досконалості, оскільки са-

У житті професора Р. Ф. Макулькіна багато пов'язано з професорами А. В. Целухом, В. Й. Кресюном, Ю. І. Бажорою

ме такий рівень лекційної майстерності визнавав майбутній професор!

1969 року Руслана Федоровича призначили завідувачем кафедри патологічної фізіології. На цій посаді Макулькін працював протягом трьох десятиліть. Докторську дисертацію він захистив у 1982 році, в 1984 році йому було присвоєно вчене звання професора. Указом Президії Верховної Ради України від 16 червня 1989 року професору Р. Ф. Макулькіну присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

У 70-ті роки минулого століття Руслан Федорович Макулькін знайомиться з одним з провідних патофізіологів країни академіком Георгієм Миколайовичем Крижановським. З цього часу Р. Ф. Макулькін установлює тісний контакт із видатним патофізіологом, який також мав одеське коріння.

Втілюючи у життя ідеї та концепції Г. М. Крижановського про принцип детермінанти та теорію генераторних, детермінантних і системних механізмів нейропатологічних синдромів, Р. Ф. Макулькін і співробітники кафедри патологічної фізіоло-

Є про що поговорити з колегами — докторами медичних наук. Зліва направо: А. І. Даниленко, Р. Ф. Макулькін, К. Л. Сервецький

гії створили нові моделі осередкового, гострого та хронічного судомного синдрому. Це дозволило отримати принципово нові дані про патогенетичну терапію цих синдромів унаслідок: а) ліквідації детермінантного осередка; б) впливу на патологічну (епілептичну) систему через пригнічення активності її проміжних ланок (підпорядкованих осередків) застосуванням комплексної патогенетичної терапії; в) активації утворень мозку, що становлять антиепілептичну систему.

Наукові ідеї професора Руслана Федоровича Макулькіна набули подальшого розвитку в роботах багатьох його учнів, серед яких є завідувачі кафедр Одеського національного медичного університету та лабораторій НДІ міста. Під керівництвом професора Р. Ф. Макулькіна були захищені 24 кандидатські та 4 докторські дисертації, він є автором понад 350 наукових праць, серед яких 5 монографій та 15 авторських свідоцтв на винаходи.

Наукові роботи та винаходи професора Р. Ф. Макулькіна відзначені медалями ВДНГ. Його теоретичні та експериментальні дослідження дали змогу розробити і впровадити в клініку нервових хвороб, ней-

рохірургії та психіатрії оригінальні методи діагностики та комплексної терапії судомного синдрому. Професор Руслан Федорович Макулькін представляв вітчизняну науку, виступаючи з доповідями на Міжнародному конгресі патофізіологів (Варна, 1978), міжнародних симпозиумах (Тбілісі, 1982, 1986; Ленінград, 1984), на наукових форумах і конференціях.

Руслан Федорович входив до складу колегії редакційних рад «Фізіологічного журналу», який видавався під егідою НАН України, «Журналу патологічної фізіології та експериментальної терапії» РАМН, «Одеського медичного журналу», був членом спеціалізованих рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Одеському державному медичному університеті та в НДІ очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова.

21 вересня 2016 року пішов із життя видатний патофізіолог України, багаторічний завідувач кафедри патологічної фізіології Одеського національного медичного університету, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор Руслан Федорович Макулькін.

Професіонал найвищого рівня, вчений з чітко вираженою життєвою позицією, переконаннями і принципами, яким він ніколи не зраджував, людина з надзвичайною інтуїцією і незвичайним тактом, пристрасно і нестримно закохана в життя, він став лідером і авторитетом у науці. Думку Руслана Федоровича з різних питань завжди ждали дізнатися його друзі, колеги, учні та послідовники. Велика кількість наукових ідей, якими Руслан Федорович готовий був щедро ділитися, постійно притягувала до нього не лише експериментаторів, а й клініцистів різних галузей науки. Руслан Федорович був багатогранною особистістю, доброзичливою та надзвичайно товариською людиною.

Патофізіологи, клініцисти та представники всіх галузей медичної науки, яким пощастило спілкуватися з Русланом Федоровичем, колектив кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології імені В. В. Підвисоцького Одеського національного медичного університету, члени Одеського обласного наукового товариства патофізіологів, друзі, колеги та численні учні вшановують пам'ять свого Вчителя, вивчають його спадщину та передають його ідеї студентам нашого медичного університету, молодим вченим, патофізіологам та широкому колу медичної громадськості країни.

Співробітники кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології імені В. В. Підвисоцького Одеського національного медичного університету, колеги, учні

